

Šiame naujienlaiškyje apžvelgiame įskaitymą, kaip prievolės pabaigos pagrindą. Įskaitymas – vienašalis sandoris, jam pakanka vienos prievolės šalies pareiškimo, kuriuo apie įskaitymą pranešama kitai šaliai. Prievolė pasibaigia nepriklausomai nuo kitos prievolės šalies valios ir požiūrio į tokį kontrahento veiksą, jei kontrahentas praneša apie šį veiksą ir egzistuoja visos įskaitymo sąlygos.

1

Kokios yra įskaitymo sąlygos?

Įskaitymo sąlygų visuma turi būti vertinama sistemiškai:

- 1) prievolės šalys turi turėti viena kitai abipusių teisių ir pareigų, t. y. skolininkas kartu turi būti ir savo kreditoriaus kreditorius, o kreditorius – ir savo skolininko skolininkas (taip pat, paminėtina, kad įskaitymo teisei neturi reikšmės prievolių atsiradimo pagrindas – vienos šalies prievolė gali būti atsiradusi iš delikto, kitos – iš sutarties);
- 2) šalių reikalavimai turi būti priešpriešiniai, todėl negalima įskaityti reikalavimo, kurį viena šalis turi ne kitai šaliai, o trečiajam asmeniui (pavyzdžiui, skolininko skolininkui, naudos gavėjui ir pan.);
- 3) šalių reikalavimai turi būti vienuodiniai, t. y. abiejų prievolių dalykas turi būti toks pat (pavyzdžiui, šalys viena kitai turi sumokėti pinigus, suteikti viena kitai tam tikras paslaugas ir pan., taigi negalima įskaityti, jeigu vienos šalies pareiga yra perduoti pinigus, o kitos – teikti paslaugas);
- 4) abu reikalavimai turi galioti;
- 5) abu reikalavimai turi būti vykdytini (pavyzdžiui, jeigu vienos šalies naudai nustatytas atidedamasis terminas, o kitai terminas nenustatytas, negalima įskaityti tol, kol nesueis atidedamasis terminas prievolei įvykdyti);
- 6) abu reikalavimai turi būti apibrėžti (pavyzdžiui, vienos šalies reikalavimas, ginčijamas teismo tvarka pagal kitos šalies ieškinį, nėra akivaizdus, apibrėžtas, todėl jo negalima įskaityti).

[LAT nutartis](#)

Pastaba: Lietuvos Respublikos finansinio užtikrinimo susitarimų įstatymas gali numatyti kitas taisykles, kurių šiame naujienlaiškyje neanalizuojame.

2

Kas turi įrodyti įskaitymo sąlygų egzistavimą?

Nors įskaitymas atliekamas nepriklausomai nuo to, sutinka kita prievolės šalis su tokiu prievolės pasibaigimo būdu, ar ne, kita prievolės šalis turi teisę ginčyti įskaitymo pagrįstumą teisme, įrodinėdama, kad nebuvo įstatyme nustatytų sąlygų, būtinų atliekant įskaitymą.

[LAT nutartis](#)

Civiliniame procese galiojantis rungimosi principas lemia tai, kad įrodinėjimo pareiga ir pagrindinis vaidmuo įrodinėjant tenka įrodinėjamų aplinkybių nustatymu suinteresuotoms šalims. Todėl pareiga įrodyti realiai egzistuojančių reikalavimo teisę, kurios pagrindu buvo atliktas įskaitymas, taip pat įskaitymo būtinąsias sąlygas, tenka įskaitymą atlikusiai, o ne ją ginčijančiai šaliai.

[LAT nutartis](#)

Kadangi atlikus įskaitymą šalis siejusi prievolė pasibaigia, tai, vienai prievolės šaliai ginčijant įskaitymo pagrįstumą teisme, kitai prievolės šaliai, atlikusiai įskaitymą, nereikia dėl jos atlikto įskaitymo reikšti priešiškinio bei prašyti teismą tokį įskaitymą patvirtinti.

[LAT nutartis](#)

3

Koks yra pranešimo apie įskaitymą turinys ir forma?

Įskaitymo sandorį sudarančių asmenų valia gali būti išreikšta žodžiu, raštu, veiksniu ar kitokia valios išreiškimo forma.

[LAT nutartis](#)

Jeigu sutartyje ar įstatyme nenustatyta specialios pranešimo formos, tai apie įskaitymą gali būti pranešama įvairia forma. Pareiškimo apie įskaitymą turinys turi būti aiškus, suprantamas ir nedviprasmiškas. Pareiškime turėtų būti nurodyta prievolė, pagal kurią atliekamas įskaitymas, įskaitymo pagrindas ir įskaitoma suma.

[LAT nutartis](#)

Pareiškimas apie prievolės įskaitymą ir informavimas gali būti padaromi vienašaliu dokumentu arba gali būti išreikšti abiejų šalių pasirašytame dokumente. Jeigu prievolės šalys surašo skolų suderinimo ir įskaitymo aktą, kuriame nurodo, kokios sumos įskaitomos, tai yra pakankamas pagrindas laikyti, kad dvi šalys padarė pareiškimus dėl prievolių įskaitymo. [LAT nutartis](#)

CK 6.134 str. numato, sąrašą reikalavimų, kurie negali būti įskaitomi. Pagal šį straipsnį draudžiama įskaityti reikalavimus, kurie ginčijami teisme, reikalavimus, atsiradusius iš sutarties dėl turto perleidimo su sąlyga išlaikyti iki gyvos galvos, reikalavimus, kurių įvykdymas susijęs su konkretaus kreditoriaus asmeniu, dėl sveikatos sužalojimo ar gyvybės atėmimo atsiradusius reikalavimus atlyginti žalą, reikalavimus valstybei (valstybė turi teisę taikyti įskaitymą), kai prievolės dalykas yra turtas, į kurį negalima nukreipti išieškojimo.

Be to, vienašališkai negali būti įskaitomi tokie reikalavimai, kurie yra aiškiai nelygiaverčiai vykdytinumo ir akivaizdumo požiūriu.

Tai reiškia, kad į reikalavimus, dėl kurių priimtas res judicata galią turintis teismo sprendimas ir kurie yra pripažinti vykdytinais procesine tvarka (pavyzdžiui, teismo patvirtinta taikos sutartis, kitas vykdytinas dokumentas) vienašališkai negalima įskaityti reikalavimų, kurių vykdytinumas remiasi vien materialiosios teisės normomis (t.y. teisme nepatikrintų ar kitaip priverstinio vykdytinumo savybės neįgijusių reikalavimų).

Kitaip tariant, teisme nepatikrintos skolos vienašalis įskaitymas į skolą, kuriai išduotas vykdomasis dokumentas, negalimas pagal CK 6.130 straipsnio 1 dalį, kuri leidžia įskaityti tik vykdytinumo ir akivaizdumo požiūriu lygiaverčius reikalavimus.

[LAT nutartis](#)

Kai sutarties šalys susitaria, jog iš anksto sumokėtas avansas pagal preliminarią sutartį atliks ne tik mokėjimo–atsiskaitymo funkciją bet ir dėl sutartyje aptartų šalių padarytų pažeidimų atliks netesybų funkciją, reikalavimas grąžinti avansą negali būti tenkinamas ta apimtimi, kiek jis įskaitomas priešpriešiniu vienaarūšiu reikalavimu taikyti netesybas.

[LAT nutartis](#)

Avansas, kaip išankstinis mokėjimas už sutarties dalyką, ir įskaitymas, kaip prievolės pasibaigimo pagrindas, yra atskiri ir skirtingomis aplinkybėmis taikytini teisės institutai.

Taip yra dėl to, jog įskaitymui reikalinga, kad kiekviena iš šalių kitai turi turėti tiek reikalavimo teisę, tiek prievolę, ir šios priešpriešinės prievolės gali pasibaigti ar sumažėti jas įskaičius tarpusavyje, o avansas atlieka mokėjimo funkciją, jis yra vienos šalies iš anksto pagal sutartį kitai šaliai sumokama suma už sutarties

dalyką ir reikalavimo teisę sutarties nutraukimo atveju atsiranda tik vienai iš šalių.

Nuomos teisinių santykių kontekste tai reiškia, kad, nutraukus nuomos sutartį ir esant nesumokėtam nuomos mokesčiui ir (ar) kitoms prievolėms, kurios susijusios su nuomos sutartimi, pirmiausia panaudojama nuomininko avansu sumokėta suma. Avanso sumai viršijant nuomotojui mokėtiną sumą, nuomininkas įgyja piniginio reikalavimo teisę ta apimtimi, kiek avansas viršija nuomotojo reikalavimą. Tuo atveju, jei avanso suma nepakankama atsiskaityti su nuomotoju, nuomotojui reikalavimo teisė atsiranda.

[LAT nutartis](#)

7

Ar galima įskaityti reikalavimus bankrutuojančio ar restruktūrizuojamo subjekto atžvilgiu?

Ne. Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo 28 str. 1 d. 3 p. nustatyta, kad nuo teismo nutarties iškelti nemokumo bylą įsiteisėjimo dienos iki teismo nutarties patvirtinti restruktūrizavimo planą arba nutraukti nemokumo bylą įsiteisėjimo dienos draudžiama įskaityti reikalavimus, išskyrus priešpriešinius vienaarūšius reikalavimus, kurie tenkina abi šias sąlygas: atsirado iki teismo nutarties iškelti nemokumo bylą įsiteisėjimo dienos ir toks įskaitymas galimas pagal mokesčių įstatymuose nustatytas mokesčio permokos (skirtumo) įskaitymo nuostatas.

Iš esmės analogiškas draudimas įtvirtintas Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo 6 str. 5 d. 1 p.

8

Ar įskaitant priešpriešinius vienaarūšius reikalavimus taikomas CK 6.930¹ straipsnis, reglamentuojantis mokumo problemų turinčio subjekto atsiskaitymų grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumą?

Įskaitant priešpriešinius vienaarūšius reikalavimus, tarp prievolių šalių nevyksta atsiskaitymai lėšomis – nei grynaisiais, nei negrynaisiais pinigais.

Taigi CK 6.930¹ straipsnyje reglamentuojamas tik atsiskaitymų lėšomis eiliškumas, todėl šio straipsnio nuostatos netaikomos priešpriešinių reikalavimų įskaitymo sandoriams.

[LAT nutartis](#)

9

Ar galima įskaityti reikalavimus mokumo problemų turinčio subjekto atžvilgiu?

Sprendžiant, ar buvo pažeistos kreditoriaus teisės ginčijamu sandoriu suteikiant pirmenybę kitam kreditoriui, reikia turėti omenyje tai, jog kol skolininkui nėra iškelta bankroto byla, įstatymai nenustato bendrojo kreditorių lygybės principo, būdingo bankroto situacijai, todėl įprastai skolininko sudarytas sandoris, kuriuo tenkinamas vieno iš kreditorių reikalavimas, nors ir yra suėję prievolių vykdymo kitiems kreditoriams terminai, įstatymų yra leidžiamas net ir esant neįvykdytiems įsipareigojimams

kitiems.

Toks sandoris nebus laikomas niekiniu, tačiau jį bus galima ginčyti actio Pauliana instituto pagrindu.

[LAT nutartis](#)

Simona Drukteinienė

Partnerė
Advokatė

M +370 686 22224

E simona.drukteiniene@walless.com

Simona Bumblauskytė-Kiauleikienė

Advokatė

M +370 600 54645

E simona.bumblauskyte@walless.com